





Вам тут не адмовяць

Два хлопчыкі затрымаліся на ганку кнігарні. Было вільна, што яны не чака сумелі. Больш жывы пацягну за руку сябра:

— Зойдзем, Коля. Дзяляка-Макараў нешта новае прывёз.

Хвіліна роздуму — і хлопчыкі ў кніжны магазін. А колыт тут кніг для дзяцей. Розныя малюны, розныя колеры!

— Вунь «Дзядзі Сіпа», — Мне б лепей пра юнацтва Леніна.

Загадчык кніжнага магазіна В. Макараў вельмі ўсміхаецца, паводзіць да падаткаў і выклада перад імі новыя кнігі, расказвае, што ў іх цікавае. Ішчы раз, калі выпадае вольная хвіліна, ён памчыта юным аматарам літаратуры ўрывае з кнігі тры вершы. Вельмі падабаецца гэты дзеясло, бо ім самім цяжка часам разабрацца, якую кнігу купіць.

Задволены, радасна выходзяць хлопчыкі з магазіна.

— А што для мяне новага?

— Знойдзена і для вас! — адказаў Валодзі Васьлівец жанчыне, што падыйшла бліжэй да прылаўка. У яго руках шмат кніжачкі. Яна ўсміхаецца Горага, Чэхава, Талстога, Залы, Пешкова, Тургенева, Ляскова... Дзве кніжачкі жанчына падала прадаўцу.

— Калі ласка, том Пуйманавай і том Малой саветскай энцыклапедыі.

Пакупніца — аграмон Тамара Васілівецна Аляксандраўна з калгаса імя Калініна. Заўсёды, калі даводзіцца ёй быць у Нясвіжы, не мінае кніжнага магазіна. І сёння яна не абмежавалася толькі падліснамі выданнямі. Узаяла некалькі кніг для дзяцей, навінкі сельскагаспадарчай літаратуры.

Ва ўласнай бібліятэцы аграмона больш трохсот томчых мастацкай літаратуры, мноства спецыяльных па палітоўству, гарадніцтву, садоўніцтву. Дзіцячых кніг — цэлая бібліятэка.

— Кнігі дапамагаюць мне ў працы. Яны мае добрыя сябры і даражаныя, — зазначае Тамара Васілівецна.

Больш дванаццаці год працуе ў кніжным магазіне Нясвіжа В. Макараў. Ён амаль кожнага жыхара раёна ў гвар ведае. Калі што новае паступіць з кніг — заўсёды ведае, каму пра гэта сказаць у час, каму прапанаваць, параіць. Ішчы раз сустрапе пакупніка, скажа:

— Праз пару дзён будзе ваша кніга, якую вы прасілі. Заходзьце.

З кожным годам расце попыт на кнігі. Уласныя бібліятэкі — ужо не навіна, а неабходнасць. Часта наведвае кніжны магазін выкладчык Гарадзійскай сярэдняй школы У. Яраш. Зойдзеш у яго пакой — і дзіўнішся: на паліцах сотні кніг мастацкай і навуковай літаратуры.

У кнігарню ахвотна ідуць па розных справах: той купіць новую кнігу, той даведзана, дзе можна знайсці патрэбны падручнік, той дае запыт... Завочнік жадае набыць «Зборнік задач па элемэнтарнай матэматыцы». Іх пакупляе німа ў магазіне, але прадавец робіць запіс у сшытак. Абаўкова будзе такі падручнік.

В. Макараў з любоўю ставіцца да працы. Калі гаворка распачынаецца аб плане прадажу кніг, ён адказвае:

— План мы нават пераважваем. Але маглі б і лепш працаваць.

Ён мае рашучы. Кнігарня пакупіць тое месціца ў цесным пакоі і неўладна арганізаваць свабодны доступ пакупніку да кніг. А як бы ад гэтага выйграла справа!

Паўлюк ПРАНУЗА.



Малюны мастака С. Раманава да кнігі «Дзе ў жыцці» Р. Сабалеўскага, якая выходзіць у Дзяржаўным выдавецтве БССР.

Леў МІРАЧЫПЦКІ 3 НЕЗАБЫЎНЫХ ДАРОГ

І. Зноёмыя мясціны

Прырода — найцікавейшая кніга, якая разгортвае перад вачыма кожнага з нас.

Надвор'е стаяла ціхае, яснае. Унізе пад крылом самалёта прасіралася атэленае сіняватае павалокай злёнена мора паляскіх прастораў — лясы з невялікімі палічкімі, сталёва-шэрыя істукны рэчак, уздоўж і ўшыркі цягнуліся балоты. Сярод палюў і лясой сям-там выростаўваліся паляскія вясці. Ады малыя прыроды змяняюцца другімі. Нарэшце паказаўся Пінск, і самалёт, зрабіўшы круг, пайшоў на пасадку.

Ідзем па вуліцах старажытнага Пінска, зноёмыя мясціны з горадам, і яго жыхары. Яны памагаюць нам адшукаць будынак былой 3-й прыходскай школы, у якой у 1912—1915 гадах працаваў настаўнік Леў Мірачыпцкі. Гэта даволі вялікі двухпавярховы дом на Чапунай вуліцы, які добра захаваны. Зараз тут школа механізацыі сельскагаспадарства.

Леў Мірачыпцкі паставіў турэмнага знявольнага жыў тры гады ў Пінску. На вялікі жаль, вясці аб гэтым перыядзе жыцця паста вельмі скуныя. Мы ведаем, што ён тут працаваў у прыходскай школе, жаніўся. Але дом, дзе жыў паст, адшукаць не ўдалося.

Назаўтра, на світанні, мы адправіліся цягніком у Люсіна.

Дарога ад станцыі Люсіна да вёскі ішла праз лес. Нейкім смуткам паявілася ад непаўторнага харастава. Неадзвіжна сцявалася думка: «Вось яна — паляская глушы, поўная тужлівага задумення».

Мераючы крокамі ішчы, мы ўспомнілі, што менавіта сюды, на цягніку, павялічы вольны час прыходзіў шэсьцінак настаўнік. Успомнілася яго сустрачка з незвычайна прыгожай дзяўчынай, якую звалі лані Марыянай.

Неўзабаве адкрыўся шырокі прастор поля, на якім месціцца вёска Люсіна. З левага боку ад вуліцы красавалі прасторны будынак школы-сямгодзі. Быў перапісаны, і вучы вёсцям і гульнявым ромам, як пчола з вуліцы, высіпаліся з дзярэй на панадворак. Тут і пачалося першае знаёмства з унукамі і ўнукамі прататыпа герояў колгаснага твора «У паляскай глушы».

Ігнат Зынька, унук Міхаіла Зынькі, зараз працуе пінеражытам у сваёй школе. Ён ахвотна згадуе пра існаванне з ім на памятных мясцінах паста ў роднай вёсцы. Ад яго мы пачулі гісторыю пабудовы Люсінскай сямгодзі.

Увесну 1948 года быў вылучы Леў Мірачыпцкі ў жыхары Люсіна ініцыяват пабудову паста паста з просьбай дапамагчы іх у вярненні гэтай ж годна, яны атрымалі чыста сардэчным ліст. Леў Мірачыпцкі: «Мае саргані зборны-прычыліць мае былі вучні суседзі-люсіны... Я зраблю ўсё, што ад мяне залежыць, каб у вас на месцы старога дружаліна школы, калі якая стаў высячы крыж, была пабудавана новая, прасторная, светлая школа...»

У СЕ памятаюць: апошняе, што бачыла Аня Карніна на станцыі Абраўлаўка, былі «шрубкі і лапці» і «высокія чыгуныныя колы» цягніка. Туды, пад гэтыя колы, на рэйкі ўпала Аня. Тое, да чаго гэтая парністкая і адважная жанчына ішла насуперак перасцярогам, адбылося.

Іначай быць не магло. Неўладна былі чыста ад гэтай лёсу і свету. І яна не чакала. Гэта добра паказана ў спектаклі Тэатра імя ЛКСМБ «Сцяжыны спекаляк». Ю. Армыянскі, Я. Волкаў ведалі, што ўвабачыць стаў быць талстоўскага рамана на сцене можна толькі тады, калі ў тэатры ёсць артыстка, здольная зразумець глыбіню і складанасць вобраза Аніы Карнінай. І не памыліліся ў выбары. Схіляючыся да яркага дэманстрацыі, драматычна тэмперамент, шырачыся ў перадачы жончых пакут і радасцей—вось прыкметныя рысы артысткі Л. Старажыва. І яны дапамагаюць ёй быць пераканальнай у многіх эпізодах спекаляк. Яе Аня бывае па перадачы шырай і натхненнай і сцірай з вронскім; сама яна выдзіла параненай тупоўкай — трагічнай палыхай, як наварыла, пры спатканні з сямям Сярогам.

А побач ёй — Аляксей Аляксандравіч Карнін. Як і ў раманах і яго «тавоўныя тоны голас» і «сцюроўныя шырмавы вочы». Дакладна і шырмавы рысуе яго партрэт артыст Ю. Армыянскі. Асабліва выразна паказвае выкарыстанне ролі, як п-сёнай трагічна перажывае Карнін здару дзяўчы: яму асабіста балюча, сорамамі, крыўдамі. Ён нават пакуце. І ўсё-такі ні разу не задумаецца Карнін — Армыянскі пра тую, чым горда прыжыжыць і адважны розум некалі вярнілі яго і фіналі думку аб хаханні і «прыстойнасці», паводле арыстарк-тычных прывілаў, шлобе. Ён абмякчае па Аніы. Барта толькі паучыць не вельмі туніч карнінскі вочкі-праграму: «Пытайся аб не паучыцца, аб не душы, гэта не мая справа, гэта справа не сумлення і падлагае рэалізацыі».

Выкананне гэтай ролі можна лічыць прадуманым у самых дробных дэталях. Пазыяжыючы рэзкіх жэстаў і туніч дэкламацыі, Ю. Армыянскі ў той жа час прымушае глядачоў паверыць у душыяе замашанне Карніна.

Аня асуджана. Ні пад блакітнімі нябёсамі Італіі, ні ў высокай рускай цішы няма ёй ратунку. Карнін разам з графіняй Ліліяй Іванавнай (вобраз гэтай артысткі і дэспата — творчая ўдача артысткі А. Качаковай), кніжніцай Бетсі (артыстка О. Клёнава), разам з асобамі царскай сямліі, дыпламатамі не дадуць ёй схавацца ад іх маралі і крыявадушнасці. Нема ёй выхадзі з павольнай пасткі.

Аня іго і не шукае. На працягу спекаляк Л. Старажыва паказвае, як без страху ідзе яна ў суды, на сарэдзіню, на рэйкі. Яна прыдувае, што ў спірчы з Карніным, сіла на яго баку. І ўсё ж спрачаецца. «Яны кажучы: рэлігійны, маральны, чысты, разумны чалавек; але яны не бачаць, што я бачала. Яны не ведаюць, як ёсць вострым душы мые жыццё, душы ўсё, што было ва мне жывога, што ён ні разу і не падумаў пра тое, што я жывая жанчына, якой патрэбна каханне... У вачах Аніы — Старажыва боль і гнёт і надзея на тое, што ўсё-такі ёсць каханне і што дзеся каханні варта вёсці паўдзень з Карніным.

Павольна няроўных. Карнін і вышэйшы свет мацней за Аня. Гэта ў спекаляк паказана дакладна. Затое ў спекаляк амаль зусім задушаваны тым лапці, якімі Аня прыкавана да вышэйшага свету і яго законаў. Верны, што Карнін вострым гол залар душы ёе жыццё. Але верны на слова. Артыстка не ясе на сцену тое, што ў тэатры называюць «шэйфам мінулага». У пачатку спекаляк па ўсім паводзінам Аня — Старажыва толькі задагаваецца аб пярэзыхі «васмі гадах» аб тым, як яна жыла да сустрачкі з вронскім і чаму так самахварна ідэалізаваў каханне. Пра гэта мы ведаем па раманах, але, на жаль, не па ўбачаным на сцене. Не знайшла рэжысера ў такіх мізаісцыі, яны пацвердзілі б хаця адноасноў прастойнасцю шлобу Карнінай, няхай сабе толькі са знешняга боку, толькі для староннага погляду Чаму Аляксей Аляксандравіч раптам паверыў у блізкае крушэнне сямі?

Артыстка Л. Старажыва выдзілае прыжыжыць Аня, прывабнасць, прытука і вялікага каханні, парністкую і мясечную душу. Гэта адважвае рамана. Алякс Л. Талстой, верны псіхалагічнай прадэце жыцця, мастак, якому былі адкрыты самыя тэмныя рухі сэрца чалавека, стварыў вобраз намнога багачейшым і больш супярэчлівым. Аня — жанчына паучыцца; разам з вронскім яны згаітаныя ў сваёй страсці. Забываў гэтага неўладна. Неадражова падкрэслівае Л. Талстой тое, як нізка бывае апушчана «постыда» Анямі, які «варты жа-лю» часам ёе твар і ак аполіваў вочы жак перад усім, што адбылося. — у ёй былі, пісаў Л. Талстой, нешта «дэбальнае і прывабнае».

Шкада, што ў брэсцінскім спекаляк артыстка засародзіла ўсю ўвагу на «прывычкі». Таму наўрад ці я павядаем, калі скарж, што на сцене Тэатра імя ЛКСМБ мы бачым пакуты што Аня Карніну, хця маглі б пазнаёміцца з Аняй Аркадэўнай Карнінай. «Аркадэўна» — гэта не толькі імя па бацьку, гэта і ступень глыбіні і шматбаковасці складанага характара.

Кранальна і ў пэўнай меры вядома Л. Старажыва ў сцене з сямям (Сярогу праўдзіва іграе Тарас Юркевіч). Яна — маш і самым ады, скардзінам значныя слова. Яе Аня тут — само любячае сэрца.

Алякс і ў далейшым артыстка падкрэслівае ў гэтай перажываю пакуты мацярняскага сэрца. На мяжы меладраматызму яна бывае залішне часта і залішне доўга. Каб

Да 80-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа, якое спойніца ў будучым годзе, выдавецтва Акадэміі навук БССР выдасць друку кнігу беларускім нарысцаў Леў Мірачыпцкі «3 незабыўных дарог». Кніга напісана ў выніку падарожжа па памятных мясцінах Якуба Коласа ў Беларусі, Літве, РСФСР і Узбекістане. Агтар расказвае аб сустраках з людзьмі, з якімі быў знаёмы Якуб Колас, да якіх ён меў тое ці іншае дачыненне і якія дапамагалі дэталізаваць факты і асобыя дэталі з жыцця народнага паста. Ніжэй мы друкуем урывкі з гэтай кнігі.

Неўзабаве пачалося будаўніцтва. Прайшло некалькі гадоў, і дзеці пачалі вучыцца ў новым будынку школы.

Мы спыніліся на скрыжаванні вуліц. З правага боку тут калісьці стаў стары школыны будынак, у якім жыў і працаваў настаўнікам Якуб Колас. Цяпер на гэтым месцы стаў калгасны клуб.

На панадворку дамываючы свой кед дрэвы, якія сядзіў настаўнік са сваімі вучнямі, яны прыковавалі нашу ўвагу, прымушаючы ўспомніць шматлікія эпізоды з жыцця галоўнага героя «Паляскай глушы» Андрэя Лабановіча. Хто ведае, марчыма, многія з гэтых эпізодаў даўно сабе перажыць самому аўтару кнігі. Тут, у Цешынскай школе, пачалося яго самастойнае жыццё. Пад час доўгіх зымовых вечараў ён аддаваў разважанням: «Чаму ж на свеце жывём? Што павіны зрабіць у жыцці для свайго народа?» Настаўнік заўсёды ўсёй душой імкнуўся дапамагчы сваім выхаванцам знайсці лепшую дарогу ў жыццё, лепшую за тую, па якой ішлі іх бацькі і дзяды. Для яго самаго гэта дарога была шчы не зусім яснай. І ўсё ж настаўнік не спыніўся, настойліва шукаў яе. У п'яме люсінаем ён успамінаў: «Я... хацеў абудзіць вашы думкі, каб яны крытычна паставіліся да тагачаснага ладу, калі прастому чалавеку жалосць так цяжка».

Пад вечар мы спаткаліся з Міхаілам Зынькам, унучкам Якуба Коласа. І хоць ён мае ўжо 68 гадоў, але яго адым ўсё робіць на заставеш дом.

— Мінога ўсялякіх спраў, — прасячы прабачэння, гаварыў Міхаіл Васілівец.

Мой дзед гаварыў, што яна пазней выйшла замуж за ляснічана Бухенскага, у Тамашоўку, — працягваў свой расказ Ігнат. — Гэта не так даўно, але нашай вёсцы... А зараз давайце прайдземся і паглядзім калічкы.

«Цешынскае святанне» па-ранейшаму сярэлага стала на ўскраіне вёскі. Яна стухнела, пахілялася да дуба, быццам прасячы ў яго дапамогі, каб прадоўжыць свой век. Капілка неаднойчы ўпамянаецца «У паляскай глушы», як месца, куды цешынцы прыходзілі на вернішчы і благавешчанне на набажэнствам, дзе «здавалі» сваё праці айду Мадэсту.

Пад вечар мы спаткаліся з Міхаілам Зынькам, унучкам Якуба Коласа. І хоць ён мае ўжо 68 гадоў, але яго адым ўсё робіць на заставеш дом.

— Мінога ўсялякіх спраў, — прасячы прабачэння, гаварыў Міхаіл Васілівец.

РАМАН І СПЕКТАКЛЬ

да б перачытаць раманаў у той частцы, дзе Л. Талстой паказвае і вронскага п-сёнай складаным характара. Бо гэты фанабрыль граф не паабудзіў розуму. Ён раўнае ганейна звычкі «валікага свету». Ён разумее фальш арыстаркратыі, абнаваляе самага сябе, але зразумее Аняю яму не дадзена. І таму вронскі разам з Карніным і яго акружэннем робіцца злаліччым, бо штурхае яе на самагубства.

Калі Л. Старажыва ўбачыць і без таго сцізнана яркі характэр герані, а вронскі стане вартым літаратурнага прабоўства, тады ў спекаляк індэкам складзецца ансамбль.

Артастыс дружна і думаліва, з добрым паучыцца локца таварышаў па сцене іграючы шпэраг важных эпізодаў: «Вечар у Бетсі Цешынскай», «Кабыне Карнінай», «Скачкі», «У адваката», «У швейцарскай дома Карнінай», «Дзіцячы пакой Сярожы». Тэатр, хоць і мае нешматлікі калектыўны артыстаў, старанна працаваў над увабленнем многіх другаручных ролей, што былі даручаны выкарыстаным, якія маюць падаставі іграць «явучыцца» перажажыў. Стрыман і тактычна ажыццяўляючы свае акцёрскія заданні М. Галодзіцкі (Сіва Аблоўскі), С. Яўдасюк (Лушчэвіч), Н. Жыліна (Аваката), Ю. Ісуповіч (Капітоўскі), яны перавабляюцца ў жыццё вобразы партрэтаў, за якімі ўдзельнічаюць не толькі абдурасленыя стаўдзены да работ, але і добрае веданне рамана «Аня Карніна».

Інсцэнураванне здыняе арыгінал, скажаць гэта можна, што наўладна «з завязанымі вачыма». Аўдэна-вядома іскіна. І ўсё ж калі неўладна працаваць, каб твар паказваў дачам яшчэ і гісторыю сямі Леўіна, дык лё Карнінскіх можа быць аддураслена з тунічым набліжэннем да жэсту рамана.

Рэжысера і мастак на верным шляху, спекаляк выклікае давер'е і хвалюе праўдай паучыцца і адпаведнасці індэнай думцы таму, што пісаў Л. Талстой. У прыкрасці, афармленне А. Галы характараў адына ланічымым і выразным стылем. Некаторыя сцены ўспрымаюць як выдатны графічны ілюстрацыі да рамана: яны перадаюць настроі асобных эпізодаў, вызначаюць месца дзеяння і (што таксама мае істотнае значэнне) дапамагаюць рэжысера будаваць яркі мізаісцын, а выкарыстанне — натуральна паводзіць сябе на сцэнічнай пляцоўцы. Праўда, А. Галы трапіла дае зразумець глядачам, калі дзеянне адбываецца ў Пецярбургу, а вост Маскву паказвае менш выразна. Але гэта, бадай, адзіны панорк у адрас мастака.

«Аня Карніна» стаяць у Брэсце другі раз і спекаляк Ю. Армыянскага і Г. Волкава з Л. Старажывай — Аняй разівае ўсё лепш, што было ў пярэзыхі пастаноўч А. Міронскага з С. Івановай у галоўнай ролі, убажчае нашае ўзурленне аб раманах і прымушае зноў і зноў хвалювацца і думач. Трагічны лёс сабодалюбівай жанчыны, якую арыстаркраты свет шарскага Пецярбурга асудзіў на пагібель за не смелое прываанне да чалавечага шчасця, — усё гэта ажыло на сцене ў пераканальным вобразе. Глядач шчы больш будзе ўзачыць, калі калектыў не спыніцца на дасягнуцтві і знойдзе шлях да дасканалы сцэнічнага выражэння складанай драматычнай адынацыі бессмертнага рамана Леў Талстога.

Брэст. Барыс БУР'ЯН.

На здымку: сцэна са спекаляк «Аня Карніна» ў пастаноўч Брэскага абласнога тэатра імя ЛКСМБ. У ролі: Аня Карнінай—артыстка Л. Старажыва, Карніна — артыст Ю. Армыянскі.



На здымку: сцэна са спекаляк «Аня Карніна» ў пастаноўч Брэскага абласнога тэатра імя ЛКСМБ. У ролі: Аня Карнінай—артыстка Л. Старажыва, Карніна — артыст Ю. Армыянскі. Фотаграфіка БЕЛТА.

— Мой дзед працуе ў вольнай камісіі колгаса, — растлумачыў, якія справы ў старога, яго ўнук.

Міхаіл Васілівец пашкадаваў, што яму не давалася праіснаваць з ім на памятных мясцінах свайго настаўніка і мясцінах, апісаных у трылогіі. Ён падлізавы ўспамінаў аб сваіх сустраках з Якубам Коласам пасля вайны, расказаў аб сваёй пераносі з ім. Як дарогу рэліквію, як памяць аб любімым настаўніку і вялікім чалавеку, Міхаіл Васілівец доўгія гады захоўваў у сабе ліст ад Якуба Коласа, а гэтым перадаў у Пінскі краязнаўчы музей. Вось што пісаў настаўніку свайму былому вучню:

Дарогі Міхаіл Васілівец! Атрымаў я, браток, тваё пісьмо. Я вельмі рад прыгадуць былое, свае малодыя гады, сваю першую школу, дзе я быў настаўнікам, і сваю вучню, у тым лубі і цябе, мой дарогі Міхаіла! Многа гадоў прайшло з таго часу. Многа ўскакі падзеі і змен у жыцці адбылося за гэты час. Люсіна і ніколі не дадуць стаў высячыны крыж. Не ведаю, што з яго сталася зараз. Наўладна яна стухнела, а на не месці стаў другая, новая, болей прасторная. Помню я і сваю бабку Мар'ю, ёе сына Грыгора. Грыгор пўна жыць, а старая Мар'я, як мне думачца, даўно ўжо развіталася з гэтым светам. Помню я і дом падлоўчана, пана Баранавіча і яго сям'ю. Наўладна, хто-небудзь з іх яшчэ жыве. І я стаў старым чалавекам. Усё думаў паехаць, пабываць на месцы і ўсё пабачыць сваімі ўласнымі вачыма. А цяпер для мяне такія паездкі не пад сілу. За апошнія тры гады многа разоў хварэў на запаленне лёгкіх.

А хцява б было пабачыць хоць адно дрэўца, што калісьці садзіў мы вакол Люсінскай школы. Перадаў, браток, мае шчырае прывітанне ўсім, хто помніць мяне...

Крыўка цішу руку.

У Люсіне яшчэ жывуць равеснікі Міхаіла Васілівецна, вучні Якуба Коласа. Гэта старыя ўжо людзі. Федар Рывка і Паўлюк Наушкі. Нягледзячы на ўзрост, яны прымушаюць паслыць удзел у справах калектыўнага гаспадарства.

У Якуба Коласа аплачываўся многа мясцінаў ў ваколіцах Люсіна. У сваіх энцаграфічных нататках ён апісвае сялянскія пабудовы, вёскі, дзе тлумачыцца аб паходжанні масловых назваў рэк, узвышшаў, азёр, расказвае аб звычках і павер'ях папешчуоў.

2. Пінкавічы — Выгоны

Рэдка каго з дарослых можна спаткаць у вёсцы ў пагодлівы верасніны дзень. Усе на полі, на сенажні. Толькі дзеці запяваючы адыць сваімі азычымі галасамі, а часам і плачым. Усе бывае.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Падтрымліваюць новае

У Бабруйску — тры кніжныя магазіны, дзесяці кіскаў і латок па продажы літаратуры. Але ўсе яны — у цэнтры горада, пераважна на Сацыялістычнай вуліцы, у 200 метрах адзін ад аднаго.

Робатнікі кніжнага магазіна № 1 добра ведаюць сваю справу. Яны не чакаюць пакупку да іх прымае пакупнік, а самі ідуць да яго. У мінулы годзе работнікі магазіна арганізавалі 10 агульнагарадскіх і тры камсамольска-маладзёжныя кніжныя кірмашы. Магазіну дапамагаюць калі 60 грамадскіх распускоўжывальнікаў літаратуры. Летас кнігшона, камсамолка Мая Аўдзіевіч на швейнай фабрыцы, дзе яна працуе, прадала літаратуры амаль на 5 тысяч рублёў.

Але так працуюць не ўсюды і не ўсе грамадскія распускоўжывальнікі. Гэта прызнае і дырэктар магазіна № 1 т. Хасдан. За год грамадскія распускоўжывальнікі прадалі кніг усяго на 55 тысяч рублёў. А яны маглі зрабіць значна больш. Аднак справа залежыць не толькі ад іх. Напрыклад, на фанера-дравапрацоўчым камбінате і на меляўнае фабрыцы няма дзе разгартуць кніжны гандаль.

Пакупнікі слухаюць раўна ў усіх харчовых і прамысловых магазінах на Брэсцкім горада стварыць кніжныя стодкі. Такім чынам можна наладзіць продаж кніг ва ўсіх раёнах горада.

Сягоння кожны магазін мае свой склад. Ші не пара скандзіраваць гандаль літаратуры ў адных руках: над усімі магазінамі ў горадзе паставіць аднаго дырэктара, а ў магазінах-філіялах мець старых прадаўцоў. Гэта павялічыць адказнасць гандлевых работнікаў за стан кніж-

нага гандлю, забеспечыць больш правільнае размеркаванне літаратуры па гандлевых кропках.

Два гады назад адна з лепшых прадаўчых бабруйскага кніжнага магазіна № 2 Зінаіда Мароз гаварыла, што кніжны латок нічым не адрозніваецца ад галатэрыі. Яны вельмі няўраўнаважаны. Прадавец кніг прапанаваў распачаць і ўкарніць спецыяльны латок кніжнага латка з распускоўчымі стэндамі. Аднак такіх латок няма і сёгоння.

Вылацены чамусьці не да кожнай кнігі даць «кароткую анатацыю і пакупнік, каб мець уяўленне аб тым ці іншым творы, звартаецца да прадаўца, а той не заўсёды можа адказаць на пытанне. З

# Мой сибиря Шота

Праз Дар'яльскую цэснину і высакорныя пашы Коби на Крыжовы перавал ідуць апошнія машыны. Я спытаўся ў Тбілісі. Праз некалькі дзён перавал да сакавіка будзе закрыты — на яго вяршыні ўжо гудзе ледзяны вечэр. Снежныя абложкі вядуць шэрым жмутамі паўзучы па схонах Каўказскага хрыбта. Безумоўна, я мог бы ехаць у Тбілісі поездам, але ў гады вайны я многа чуў расказаў аб дзівоўнай прыгажосці Дар'яля, аб Міцкевічым замку, які навеваў Лермантаву цудоўную паэму «Мцыры», аб Млечкім бяздонні, на беразе якога, паводле паданняў, складаліся слаўныя пушкінскія родкі: «Каўказ пада мною...».

Я даў яму слова, што як толькі скончыцца вайна... і востры цыпер на яго радзім зямлі да даражы ўсталяваў нашу сустрэчу і знаёмства. Ён прыйшоў да нас у часці напярэдні бою не даўшы Віцебскам. Сярэдняга росту, крывыя ступы, чарнавокі, з лёгкім шышым пухам на верхняй губе і добрай усмешкай — такім я ўбачыў яго першы раз калі бліндажа і такім застаўся ў маёй памяці на ўсё жыццё мой сибиря — салдат Шота Натэнадзе.

Гэта быў цяжкі час. Цэлыя суткі грукатала артылерыя, зямля, здавалася, стаяла і вярчалася, як хворы, а паветра было напоўнена дымам і, паракам. Ворат яшчэ не ўцякаў. Ён адыходзіў не спынаючыся, злосна, неват спрабаваў наступіць. Былі дні і тыдні штыкавых атак, наніх маршав, абаронных баёў. Аднам такім днём прыйшоў Шота. Ён сінюў рывавы мяшок, распілы шыбель і, сёўшы на дрэва, паваляе снарадамі, працягнуў да ледзь тлеючых вугельчыкаў тонкія, як у пінасты, палычы.

— З запаного палка! — спытаўся я.

Шота кінуў. Мы разгаварыліся.  
— З Грызій?  
— Так, а ты?  
— З Беларусі.  
— Значыцца, я ў цябе ў гасцяў?  
— Дрэнна прымаю гасцей, Шота. У маім доме ворат.

— Нічога. Вось скончыцца. Будзем ездзіць адзін да другога ў гасці. Прыязджай да мяне ў Тбілісі. Вуліца Палішвілі, 26.

І ён і я добра разумелі, што абодва мы можам не ўбачыць светлы дзень перамогі. Але не пра смерць стараўся думаць салдат на вайне. Пра перамогу думаў. І Шота, задумана паціраючы над вуголькамі далоні, упэўнена сказаў:  
— Надыйдзе час, і пра нас напишучы кнігі.

Тэды я не зразумеў, чаму Шота гаворыць пра кнігі. Толькі пазней, калі мы былі паранены і трапілі ў шпіталь, я даведаўся, што Натэнадзе — вялікі амаатар кніг.

Два дні на нашым участку фронту было зацішка. У зводках Савінфармабюро пра гэтыя дні гаварыліся скапы: «Без істотных змен». Бы сапраўды спыніліся. Але часць рыхтавалася да штурму пярэдняга краю праціўніка. І кожнаму было зразумела, што гэта своеасаблівы бой, што ў ім — палова будучага поспеху.

Шота старанна чысціў аўтамат. Ён праціраў ствол шчочачу, глядзеў праз яго на неба, прыжмурываў левы вочы. Днём шафіны снарад лявалі ў кутноў, і мы засталіся без абароны. Кукар, на шчасце, застаўся жыва, але настрой і салдат быў сапсаваны: хачелася есці. Кожны чаць шукаў што-небудзь у рэчывым мяшкоў, выцягваючы запасы.

Шота дастаў дзве пакі трэцкага канцэнтрату. Потым знайшоў ядрю і пайшоў з ім у перлесак. Праз гадзіну ўвесь узвод сёрваў грочную поліку. Шота быў шчаслівы, што зрабіў прыёмнае таварства. Ён весела жмурыў чорныя вочы, пятаўся:  
— А ты чахабнік еў?  
— Не еў чахабнік! — прызнаўся я.  
— А ты драпік еў?  
— Што такое драпік?  
— Ну, бульбяныя ладкі... Прыязджай да нас, калі прычымном фашыста... Пачастую цябе драпкімі.

Потым Шота дастаў невялікія бланкіт і, сёўшы ў ачочыню, стаў паспешліва пісаць. Я глядзеў на яго і здавалася, што пісаў ён нешта асабліва важнае, тэрміновае. Вочы яго былі суровыя, а губы моцна сцісаты.

Праз дзень на сцяганні мы пайшлі ў бой. Мы беглі цераз балота. Справа, і злева, і спераду ўдзімалася фантамамі зямля, сістала над галавою жалеза. Шота, выставіўшы ўперад аўтамат, бег да траншэй варага. Ён нешта крываў. У грукате бою да мяне далацілі словы: «За Радзіму!»... У клубок дыму я на некалькі імгненне згубіў Шоту. Рота ілкіла рухалася ўперад. Ралтам быццам з-пад зямлі вырасла ступаля, зноўмая спіна. Шота быў без пілоткі, у разадранай на спіне гімнасцёрцы. Вось ён апусціўся на зямлю, прыцінуўшы левую руку да грудзей. Я падбег да яго. Натэнадзе працягнуў скрозь сістунця зубы:  
— Бжыкі, бжыкі... Я, здаецца, паранены.  
— Трымайся! — крываўны я. — Ідуць санітары!  
Я прабег некалькі дзесяткаў метраў.  
— Ты сурваўся? — спытаўся я.  
— Мы сустрэліся з Шотам у медсанбача. Яго паранілі ў руку, ён страціў шмат крывы, быў бледны. Першае пытанне яго было:  
— Выбілі фашыстаў?  
— Выбілі.  
Глянуўшы на маю забінтаваную нагу, чаць спягаліва супакоіцца мяне, быццам сам не быў паранены, а толькі прыйшоў наведваць мяне.  
Нас паклікаў побач. Вольнага часу было многа, і мы напхаліся гутарлі. Гаварылі аб усім. Аб вайне — сурова і жорстка, аб дэлеках сваяка, аб родных краях. Шота добра ведаў грузінскую літаратуру і напамінаў дэкламаваў з «Віцеязя ў тыгравай шкурцы», вершы Леаніда і Абшачына. Мяне ўрадавала, што ён чытаў раман «Будучыня» Эдуарда Самуйленка. Ён вёдаў, што кніга гэтая з'явілася ў выніку паездкі аўтара ў Тбілісі ў 1935 г. Потым я даведаўся, што Шота пісаў вершы. Ён пісаў іх у прапалых кнігах бжыкі. Шота не прабыла доўга працы праціўніка іх: ён з хвостам вымаў бланкіт, амаль што ўвесь спынаў дробным, уборыстым почыркам.  
— Майстарства ў гэтых вершах было яшчэ мала. Затое яны былі напоўнены вялікай думкай аб дружбе са славянскімі народамі, аб магчымасці і сіле нашай зброі. Такіх вершаў у бланкіт Шоты было многа. Пісаў ён і лірычныя вершы, у якіх услаўляў непаўторную прыгажосць роднага Каўказа. Я пераклаў некалькі вершаў напісаных Шотам, але, на жаль, яны не захаваліся ў памяці.  
Натэнадзе цікавіўся беларускай літаратурай, распісваў у мяне пра Янку Купалу, пра Мінск.  
У хуткім часе мы рассталіся. Шота павёз і іншы шпіталь. Сустрэцца нам больш не давялося. Натэнадзе пасля таго, як ачунаў, адразу прыняў у дзел у баях і, штурмуючы ўмацаванні ворага на поўнач ад Віцебска, загінуў смерцю адважніка. Я паведамілі таварышам з часці, рывавы мяшок Натэнадзе, у якім знаходзіўся і бланкіт з вершамі, падабраў на полі бою радавы Тумашвілі. Ці застаўся жыць Тумашвілі? Ці захавалі ён бланкіт?  
Праз семнаццаць год я ўсё ж прыехаў у Тбілісі і адрозу накіраваўся на вуліцу Палішвілі ў дом №26. Сям'я Натэнадзе там не ведалі, але адзін пажылы мужчына сказаў, што прывітача яму знаёмае і што



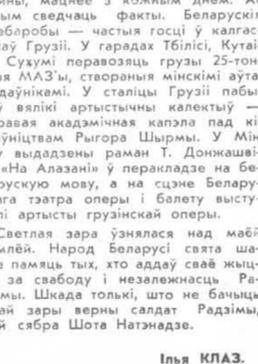
Ілья ПЛАС.

гэты жыхары яшчэ ў гады вайны пераехалі ў другі горад — ні то ў Ачабчыр, ні то ў Сухумі.  
Тры дні я жыў ў велькай гасцінцы «Грузія». Яна ў цэнтры горада, Побач — адвечна малады, адвечна прыгожы праспект Руставелі. На праспекце — станцыя функікулера. У маленькай кабінцы я ўзімаўся на гару Мтацмінда. Горад, зацягнуты рывавой раішняй смугой, увесь як на далоні. Горад-праціўнік. Крывы правер — дэлекія контуры буйнеўня і рэспубліцы электравозабудування і машынабудування заводаў, камвольна-суконнага камбіната, фабрыкі адзення. Злева — высокая жылы будыні. Адыні з іх на праспекце Чауавадзе. Сцены ішчэ ў рываваных, але добра вядуць цудоўны нацыянальны арнамент, які аквісуюць вострыя, вялікія светлыя вокны. Аб велькіх будыні гаворыцца іх: што калі 500 квадратных метраў плошчы на першым паверсе прадастаўлена стаматалагічнай клініцы.

У гэты дні Грузінскае дзяржаўнае выдавецтва выпусціла з друку восьмы том твораў выдатнага педагога, пісьменніка, грамадскага дзеяча Якава Гогешвілі, 120-годдзе якога адзначалі працоўныя рэспублікі. У гэты дні ў тэатрах імя Мержанішвілі, ПЮГ, у Лялечным, імя Палішвілі ішлі нацыянальныя спектаклі «Май Кваліліці», «Нацэркекі», «Мачэбукі», — аб жыцці грузінскага народа.

Я хаджу на сонечных вуліцах Тбілісі і прыгадваю Шоту Натэнадзе, яго вершы. Думаю пра тое, што дружба, змацаваная крывёю грузінскага і беларускага народаў у гады вайны, мацнее з кожным днём. Аб гэтым сведчаць факты. Беларускія хлеббары — частая гасці ў калгаснікаў Грузіі. У гарадах Тбілісі, Кутаісі, Сухумі перавозаць грузы 25-тонныя МАЗы, створаныя мінскімі аўтабудульнікамі. У сталіцы Грузіі пабывае вялікія артыстычныя калектывы харэвава акадэмічнага канцэрта пад кіраваннем Рыгора Шырмы. У Мінску выданыя раманы Т. Донджышвілі «На Алазані» ў перакладзе на беларуска мову, а на сцэне Беларускага тэатра оперы і балету выступілі артысты грузінскай оперы.

Светлая зора ўзнілася над маёй зямлёй. Народам Беларусі святая шэнь паміць ты, хто адыў сваё жыццё за свабоду і незалежнасць Радзімы. Шкада толькі, што не бачыць гэтай зоры верны салдат Радзімы, мой сибиря Шота Натэнадзе.



Ілья ПЛАС.

# 3 НЕЗАБЫТЫХ ДАРОГ

(Закачэне. Пачатак на 3-й стар.)

Спыняюцца ля будынка Пінкавіцкай школы, у якой працаваў Якуб Колас. Многа тут адбылося змен. У 30-х гадах да будынка зрабілі прыбудову з сенімаі, змянілі і планіроўку ложкаў. На ўсё час паклаў следы старасці. І ўсё ж не цяжка адшукаць паклоныя, адкуль ядна акно заходзіць на вытан, другое — на заручка. За столямаі, які стаў калі гэтыя вокнаў, было ўлюбёнае месца паэта. Тут ён працаваў, прымаў гасцей, вёў гутарку з сялянамі.

У Пінкавічах малады паэт ударэнню пазнаёміўся з нелегальнай рывалюцыйнай літаратурай. А ў лістападзе 1905 года ў будынку школы ён выступіў на шматлюдным сходзе сялян з палымнай прамовай у абарону іх правоў. Сход абмяркоўваў пытанні аб незаконным карыстанні памешчыкам Скірмунтам затокамі і сеняжакімі, якія належалі сялянам. Ад імя сялян Якуб Колас склаў петыцыю, у якой патрабавалася:

- 1) Уступіць у іх поўнае карыстанне затокі і сеняжакі, з прадастаўненнем правам лодзі рыбы у двух азерах, збору чароту і г. д.
- 2) Вярнуць у іх поўнае распараджэнне для бесплатнага карыстання ўрочышча «Сусак».
- 3) Пра задовольненні гэтых патрабаванняў выдаць дакумент, які забяспечыць іх права на карыстанне затокамі, сеняжакімі і дэлежкай зямлі ў колькасці 77 дзесяцінаў для пашы.

З прычыны такой падзеі інспектар народных школ б-га ўчастка Мінскай губерні выяжджаў на месца расследаваць справу. У хуткім часе ён паведаміў дырэктару народных школ Мінскай губерні: «Калі спытаўся ў Міцкевіча пра яго ўдзел у аграрным руху сялян Пінкавіцкай абшчыны, дык ён чыстасардэчна заявіў мне, што ён перакананы ў справядлівасці патрабаванняў, прадаўленых сялянамі да памешчыка Скірмунта, па іх просьбе напісаў ім петыцыю...»

Далей інспектар пісаў: «Пагугарыўшы грунтоўна з настаўнікам, я зрабіў яму строгае ўвясненне і ўказаў на ўсё недарэчнасць выступлення ў ролі кіраўніка аграрнага руху таму, што па самой ідэі свайго служэння павінен сёць разумяе, добрае, вечнае, я не абуджаць страціць народныя. Я раслумаў, што з палобнага роду рываві жартавалі нехта, таму што хваля аграрных беспарадкаў, пачаўшыся з сяла Пінкавічы, можа захпаць увесь павет і тады настаўнік будзе вінаваты ў тым горы і няшчасці, якія з'яўляюцца непазбежнымі спадарожнікамі аграрных беспарадкаў.»

У заключэнне лічу абавязкам паведаміць в. п., што да мясцовага прадаўцаў дараства па-ступіла некалькі заяў з боку бліжэйшых да Пінкавіч памешчыкаў, якія просіць перавесці Міцкевіча ў другое месца, боючыся, што ён будзе дрэнна ўплываць на мясцовых сялян. Я з свайго боку не прыйшоў да канчатковага рашэння па гэтым пытанню, таму што баюся, каб перамяшчэнне Міцкевіча не выклікала яшчэ большага хвалявання сярод сялян, якія да яго вельмі прыязныя, а таксама не штурхнуць ён на акое-небудзь злачынае дзеянне і ішчых настаўніка Пінскага павета, якія нарадзілі паставіцца па-свіна да лёсу аднаго са сваіх таварышаў.»

Просьбы памешчыкаў былі ўдзячны і, як паведамае Пінскі павятова іспраўнік мінскаму губернатара 9 лютага 1906 года, «настаўнік Міцкевіча за прыняцце ўдзелу ў незаконным прадаўцы ішчых сялянамі сяла Пінкавічы да памешчыка Скірмунта патрабаванняў дырэктары народных школ прададзены, у парадку пакарання, з Пінкавіцкай у Верхнемушкоў народную школу Ігумненскага павета, куды вехаў у першых днях студзеня месяца гэтага года.»

Тыя змрочныя дні адыйшлі ў мінулае. Сёння

толькі аб гэтым прыходзіцца ўспамінаць. У пінкавіцкіх сялян добра ідуць справы ў калектывнай гаспадарцы. Іх дзеці вучацца ў школе-дзясцігодцы, якая размешчана ў прыгожым лух-павярхоўным цагляным будынку, а ў старым будынку зараз знаходзіцца школыны інтэрнат.

## 3. Сцежкі вядуць да зноўмых

Многім было вядома, што Якуб Колас у 1911 годзе пасля адбыцця турэмнага занявання прыязджаў у горад Лунінці і некаторы час жыў у некай Філіповіча.

Колькі тут жыў? Дзе? У якога Філіповіча? Ніхто не ведае.

Разам з выкладчыкам гісторыі Георгіем Вайндрахам мы пачалі пошукі.

У Лунінцы шмат хто чуў пра Філіповіча, які меў калісьці мяскую краму. Дом, у якім ён жыў, і зараз стаіць на Маскоўскай вуліцы. Але ж якія адрасныя мог мець гэты гандляр да настаўніка, маладога тады яшчэ паэта-пісьменніка? Тут, вядома, якасць бытавання? Закарвалася неадарэчнасць. Неадарэчнасць была думка, што трэба шукаць другога Філіповіча, які, верагодна, павінен быў быць настаўнікам. Рашылі «перабраць» усіх старажылаў горада, перш за ўсё настаўнікаў. Мы пачалі іша Залесці, у Паткоўскай Зой Іванавічы, у Руткоўскага Станіслава Віктаравіча, на Віленскай вуліцы. Апошні дапамог высветліць некаторыя дэталі адносна гандляра Філіповіча. Аказалася, што Станіслаў Філіповіч меў трох сінюў — Генрых, Людвіг і Зыгмунд. Але ніхто з іх ніколі не працаваў настаўнікам. З іх сям'і і іх сваякоў зараз у Лунінцы ніхто не жыць. Пра ішчага Філіповіча Руткоўскай нічога не чуў. А Валасевіч Юры Маркавіч параў нам зайцеў да свайго таварыша Максіма Санюковіча, які жыў па вуліцы Сенавіч.

— У 1911 годзе, — расказаў Юры Маркавіч, — я служыў у войску, а ён працаваў лістаўнікам. Калі Санюковіч не ведае нічога, дык тады ніякага другога Філіповіча, мабыць, і не было.

Прышлі на Сенею, 6. На парозе нас сустрэла маладая жанчына. Пытаем: тут жыў Санюковіч Максім?  
— Тут — пацухнуў адказ. — Гэта мой бацька. Мы абрадаваліся. Але неўзабаве пацухі:

- Яго няма дома, паехаў да сваякоў у вёску.
- Калі прыедзе?
- Можа заўтра вечарам, а мо' паслязаўтра.

З Вайндрахам дамовіліся сустрэцца ў 7 гадзін вечара. Калі мы спаткаліся, то ён нечаканна паведаміў, што яго жонка параліч сустрэла з настаўнічай-пенсіонеркай Любові Мікалаевнай Савінскай. Яна некалькі год таму назаў прапала ў школе і неск успамінала, што бачыла Коласа. Мы вырашылі наведваць яе.

Вуліца Пралетарская, 40. Стукаем у дзверы. Нам адчыніла сестра настаўніцы Савінскай, Надзея Мікалаевна Прорчы.

— Ці дома Любові Мікалаевна? — пытаем яе.  
— Дома, захоўдзе, калі ласка!

Любові Мікалаевна — стараўнякая жанчына са строгімі рысамі твару. Калі мы запыталіся, ці ведае яна што-небудзь пра настаўніка Філіповіча, вочы яе імгненна заіскрыліся, акінулі нас заісківаёным поглядам.

— Філіповіч быў маім першым мужам, — усхвалявана адказала Любові Мікалаевна. — Ён загінуў у першую сусветную вайну.  
— Як звалі яго?  
— Валодзя, — а затым дадала: — У яго быў і старэйшы брат Вінінт, таксама настаўнік, жыў і працаваў у Лунінцы.  
— А ці чулі вы што пра Коласа?

— А як жа, чула, доўгі час ён гасціў у Вінінцата...

Мы абрадаваліся такій навіне і папрасілі ў гаспадыні дазволу разгавораў. Наша гутарка зацягнулася да поўначы. Высветлілася, што Якуб Колас прыехаў у Лунінці да свайго сибиря Вінінцата Філіповіча ў першы палове лістапада 1911 года. У мінулым яны абодва вучыліся ў Нясвіжскай настаўніцкай семінары. У Лунінцы Вінінт Філіповіч працаваў загадчыкам пачатковай народнай школы. Школа гэтая знаходзілася на месцы, дзе зараз стаіць будынак гарадской сярэдняй школы №1. Акрамя працы ў школе, Вінінт Філіповіч прыватным парадкам рыхтаваў групу вучняў для наступлення ў рывалюцкія вучальніцы. Калі да яго прыехаў Якуб Колас, які нідзе пасля адбыцця турэмнага занявання не мог атрымаць паседу настаўніка (бо не меў паперкі аб добраахвотнасці), то Філіповіч перадаў свайму сябру прымятныя заняткі з вучнямі. Праца з вучнямі Якубу Коласу аплатавалася 25 рублямі ў месяц. Праз некаторы час зазроб паявіліся. Стварыліся спрыяльныя ўмовы для творчай працы. Якуб Колас пачаў пісаць першую частку паэмы «Сымон-музыка», задумаў якой унікалі яшчэ ў турме.

У Лунінцы Якуб Колас жыў да сакавіка 1912 года. Тут напісаў некалькі вершаў і аповядаў: «Вучыцца», «Акрамя гэтага, выконваў даручэнні рэдакцыі «Нашай нівы» па апрацоўцы матэрыялаў. Выхаў ён з Лунінцы ў сувязі з тым, што вайсковыя начальства пачало наводзіць аб ім даведкі.

Якуб Колас, будучы ў гасцях у Вінінцата Філіповіча, часта наведваў кватэру яго брата Валодзі Філіповіча, якая размешчана па Савоўскай вуліцы ў шчыраўным доме Палугурскага. Будынак гэты добра захаваны і па сённяшні дзень (папер вуліца Савецкая, 43). У кампані братаў Філіповічаў і жонкі Валодзі Колас абмяркоўваў літаратурныя навіны, абмяняваліся думкамі аб налізненых справах сярмяжнага люду. Паст чаць сябрам свае творы. Любові Мікалаевна асабліва добра памятае, што Якуб Колас спяваў песню «Калыханка». Аўтар вучыўся ён неадарэчнасць. Колас часта расказаў народныя жарты.

Малады паэт быў частым гасцем і ў баякоў Любові Мікалаевны. Гэта была культурная сям'я. Маці Любові Мікалаевны — Софія Прорчы, сама літаратар, пісала вершы, друкавалася ў тагачасных рускіх газетах і часопісах.

— Які далейшы дзе братаў Філіповічаў?  
— У першую сусветную вайну яны былі забраны ў войска. Валодзя загінуў пад Наваград-Валынскім. Пра Вінінцата з таго часу больш нічога не чула, — з сумам закончыла свой расказ Любові Мікалаевна.

— А ці няма ў вас фатаграфія, хоцця глянучы на іх, — папрасілі мы. Гаспадыня ахвотна адшукала калекцыю сямейных фатаграфіяў, і мы пачалі ўсе разам іх разглядаць.

У рукі пачалі некалькі ваяенных здымкаў братаў Філіповічаў. Асабліва сымпатна выклікала фатаграфія, на якой Вінінт Антонавіч у пааскавай гімнасцёрцы без усіхкіх упрыгожванняў на лагонах, стрыжаны пад бубен, «транзідэрска дзесьці», бародка, з адкрытага твару паіраючы дзесьці ў далечыні задумлены вочы. Унізе ўспаручна ім падпісаная: «Аніка-воіна». На адваротным баку фатаграфіяў некалькі цэлых і суспалнасных радкоў пісьма да баякоў, а ў левым куточку стаіць дата: «1916 год».

Прагледзеўшы калекцыю сямейных фатаграфіяў, мы ізноў узалі ў рукі здымак легендарнага «Аніка-воіна», глядзелі на аўтаграф і думалі: які дзе напатак гэтага чудага і вернага таварыша, хто ў дзякуючы чысту даў прытулак свайму сябру, будучаю вялікаму паэту?..

## ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

Шэфекі спектакль для воінаў Савінскай Арміі — камюнію оперу І. Штрауса «Цыганскі барон» паказаў Беларускае дзяржаўнае ардына Леіна Вядкі тэатр оперы і балету. У спектаклі прынялі ўдзел С. Друкер, Т. Шымко, З. Салаўева, П. Дружына, В. Ганчарэнка, Ю. Спярняк, Р. Ярэаў і ішч. Дырэжыраваў І. Абраміч.

У канцэрце-лекцыі прыняў ўдзел кампазітар Г. Вагнер, які пазнаёміўся з прысутнымі сваімі творчымі плянамі і выканаў урыўкі з балету «Падстаўная нявеста».

Для слухачоў універсітэта культуры Бабруйска Саюз кампазітараў БССР наладзіў лекцыю-канцэрт «Беларуская музыка».

Музыказнаўца Я. Ракава расказаў слухачам аб сучаснай беларускай музыцы, аб вядомых і папулярных творах беларускіх кампазітараў.

Арты з опер, раманы і песні, інструментальныя творы Я. Цікоўскага, Р. Пукота, Г. Вагнера, А. Турчанава, У. Алоўнікава, Ю. Семанкі выканалі народны артыст БССР М. Дзянісав, артысты Л. Ілюковіч, М. Мароўна, Ю. Матраў, Л. Гарэль, В. Фамічанка.

У канцэрце-лекцыі прыняў ўдзел кампазітар Г. Вагнер, які пазнаёміўся з прысутнымі сваімі творчымі плянамі і выканаў урыўкі з балету «Падстаўная нявеста».

Разам з В. Дуброўскім у канцэрце прынялі ўдзел і балгарскія выканаўцы. Так, у горадзе Русе трэці канцэрт для фартэпіяна з аркестрам выканалі піяністка Каца Рашина, у Буграсе арты з опер выканаў сафіст Сафіяўскай оперы, лаўрэат Дзімітраўскай прэміі Аляксей Мілюковіч (бас).

У сакавіку В. Дуброўскі з групай майстроў мастацтва Савецкага Саюза выезде на гастроляў у Парыж.

У Мінску з поспехам выступіў вядомы савецкі піяніст, заслужаны артыст РСФСР Якуб Зак. Маскоўскі артыст у суправаджэнні аркестра Беларускай філармоніі выканаў канцэрт І. Брамса для фартэпіяна з аркестрам.

Галоўны рэдактар Нічмар ПАШКЕВІЧ.  
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОУ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРШЭВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОУ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рывор ШЫРМА.

**Наважанья таварышы!**  
ПРАВЕРЦЕ, ЦІ НЕ ЗАКАНЧАЕЦА ВАША ПАДПІСКА НА ГАЗЕТЫ І ЧАСОПІСЬ!  
**Высісвайце газеты і часопісы**  
НА 2-ГІ КВАРТАЛ І ДА КАНЦА 1961 ГОДА.

Падпіска прымаецца ўсім канторамі і аддзяленнямі сувязі, «Саюздрукам», а таксама грамадскім актывам па месцу работы ці вучобы.  
АСОБНЫЯ НУМАРЫ ВЫДАННЯў МОЖНА ЗАТЭСЕДЫ КУПІЦЬ У ГАЗЕТНА-ЧАСОПІСНЫХ КІЕСКАХ «САЮЗДРУК». Не адкладайце афармленне сваёй падпіскі на апошнія дні.  
«САЮЗДРУК»,  
Міністэрства сувязі БССР.

## Гэта выклікае трывогу

Фашысцкія акупанты высеклі, спалілі, захавалі каля 600 тысяч гектараў беларускага леса, нанеслі лесной гаспадарцы велізарныя страты. Аднаўленне знішчанага, спаленага і гітлераўскімі выкладкамі гародню, сёд, фабрык і заводаў запатрабавала велізарнай колькасці леса-матэрыялаў. Мы былі вымушаны штогод высякаць амаль у два разы больш лесу, чым гэта дазваляла разумнае гаспадарства. Такой была неабходнасць.

Але мы былі б вельмі дрэннымі гаспадарамі, каб не клапаціліся аб пастаянным аднаўленні нашых лесных багаццяў. У пасляваенныя гады ў рэспубліцы шырокі размах набылі работы па пасеву і пасадцы лесу. Варта прыгадаць, што за апошнія толькі 14 год пасевана і пасаджана лесу на плошчы больш 800 тысяч гектараў. У апошні час у народзе стаў папулярным заклік: «Сек дрэва — пасады два!»

У лесе, як нідзе, вялікая ўлада часу. Чалавечыя жыццё не хлапае, каб вырасціць і высіпаць зуб і сасну, яліну і клён. Чалавек, які пасее жыта, пасадзіць бульбу — сам абірае ўраджай. У лесе ўсё інакш. Крэсла, на якім мы сядзім